

Rəşid FAXRALI

SÖZ - DUYĞUNUN GÖY QURŞAĞI

Yazın çisayını da, selləmə yağışını da həmişə eyni duyğularla gözləmişəm. Ovcağını yağış danularına ucunaq mənə könül xoşluğu verib. Yağışdan sonra gözlərim göy üzündən üzülməyib. Göyqurşağı görmək ümidləylə göy üzünə baxmışam...

Söz dünyası göy üzü kimidi. Yağışdan sonra görünən göyqurşağıyla daha gözəldi...

Ürəyinin gözüylə baxanlar söz dünyasının göyqurşağını görə bilərlər...

QƏFƏS NƏNƏNİN VƏTƏN SEVGİSİ

Çox mətləblərin açarındı. Həm də Torpağa, Vətənə, ata yurduna ad olan açarın...

Torpağa ilk dəfə kim ana deyib? Yüz-yüz illərdə torpaq kəlməsini ana təyini ilə qəsa işlədik, Ana Torpaq deyirik...

Həmü Ana Torpağı, Ana Torpaqda boy göstərən ata yurdunun qədrini Ana Torpağın adına layiq bilirmi? Həminin yurd sevgisi Qəfəs nənənin yurd sevgisinə tarazdımi?...

Ata yurdunun, doğma ocağının qədrini bilməyənlər Vətənin müqəddəsliyini dərk edə bilməz. Belələri üçün zamanın bu günü var, sabahı yoxdu. Sabahı olmayan zamanda yaşayanlar, əslində, gəzərgi ölüldür. Gəzərgi ölümlər 1992-ci ilə kimi İkinci Ağalı kəndində (Zəngilan rayonu) yaşayan Şükür Dadaşovu, Məhrizlida yaşayan Qəfəs nənəni tanıya bilməzdi, tanısa da duya bilməzdi...

İşğal niyyəti Qarabağda kənd-kənd vurnuxurdu...

1993-cü ilin avqust ayı idi. Müdafiə Nazirliyinin Sənədli Filmlər Kino-telestudiyasında xidmət edirdim. Zəngilanda ezamiyyətdəydik. İkinci Ağalı kəndinin yivəz evlərinin doqquz qapılarında gözleli yollardan qayılmayan itlərin ululaşmasını təkam-seyraq eşidilən avtomat güllələrinin səsi tamamlayırdı. Kənd ələ yitmişmişdi ki. Yivəz evlər, odsuz ocaqlar, doqquz qapılarında pax bağlmiş kildilər, insan həninirə, insan yerşinə, insan hərarinə qəribəmiş yollar... Şükür Dadaşov üç uşaq atasıydı. Kendin "atüstü" olduğunu, camaatın ata-baba yurdunu atıb köçəyayın duyanda tikintisi yarımqıç

qalmış evini tələm-tələsik yaşayış üçün hazırlamışdı. Cəlbədişlərə görk kimi: "Niye qaçıram? Evi erməniymi tikmişəm? Sinqirə, üst-başına baxıb mani ələylin, ehtiyatsız bilməyin. Düşməni qanma qəltən ələyisi yarım var". Şükürün yarağı qeyrətli, bir də ocağına, deməli, Vətəninə qədərşiz sevgisidi. İşğal niyyəti də, gəzərgi ölümlər də bundan xəbərsiziydi.

Qubadının işğalından sonra camaatı köçürmək üçün Zəngilana yüzlərlə yük maşını göndərmişdi. O maşınları kim göndərmişdi, bilən olmamışdı. Bilənlər də susmuşdu. O maşınları Mahmud postundan geri qayıtlmışdı, rayon İcra hakimiyyətinin başçısı, Zəngilan batalyonunun komandiri camaatın qarşısını güclə saxlaya bilmmişdi...

İşğal niyyəti də, gəzərgi ölümlər də Məhrizlida ata evinə çıraç olan Qəfəs nənədən xəbərsiziydi.

Sözarəs gizir Mehdi Mirrzəyev dedi ki, Məhrizlida Qəfəs nənədən savayı heç kim qalmayıb. Evlərin çoxusunun qapısı da bağlanmayıb. Hənsi şayenin təsirindənsə, camaat başını götürüb nəməlumluğa yol alıb...

Qəfəs nənə bizi görəndə vahimədən titrədi, əlləri əsdi, nəfəsini içinə çəkdi, ələ bildi erməniyi. Gözlərim göy yaşılma darlıq ələmişdi. Dözü bilməmişdim. Qollarım yaşı səksəni aşmış nənəm qanının kürəklərində çarpazlaşmışdı...

Adı tələynə, tələyi ömrünə qəfəs olmuş bu ağbircəyin bacısı Bəsdifadan (Qəfəs nənə belə deməli, yoxsa beləmi eşitmişdim?) kimi-kimsənəli yoxuydu. Tələyin qara gərdişi ucabından heç biri aile qurmayıb. İki bacı ata yurdunda on illərlə kasıb bir bəndə ömrü yaşayıb. Bu seydil övladı qaça-qaçda bacısını da qaçarlara qoşulmağa məcbur ələyib: "Sən get. Heç olmasa sən yaşayarsan, ağamızın (atamızın - R.F.) çırağını sən yandırarsan. Mən də ömür vəfa qilsə çırağımızı sönməyə qoymaram". Tələyi qara yənelni iki bacının göz yaşlan bir-birine qarışanda kendin sona qalan qaçarlara da yola çıxmışı...

Qəfəs nənənin sadə evinə bitişik ikimartəbəli evlə bu adı evi, Qəfəs nənənin həyatində iştirakı qətlə ocaqla o evin sönmüş ocağının kilünü qəsaşdıranda gözümə qarənlı çökmuşdü. Bu təzad tekə müharibənin təzahürüyəydi? Yox! Min dəfə yox! Bu, ocaq sevgisi, ata yurduna, deməli, Vətənə münasibətin təzahürüyüdü...

Zəngilan işğal olunanda ermənilər Qəfəs nənəni də, ata yurduna qayıtmış bacısı Bəsdifanı da evdə yandırmışdı...

Qəfəs nənə də, bacısı da ata yurduna görə şəhid olmuşdu...

Qəfəs Nənənin Vətən sevgisi bizə nə deyir? Bu sevgi duyanlara, ata yurdunu Vətən bilənələrə ələ Vətən deməkdədi...

Gəzərgi ölümlər belə sevgiləri duya bilməz. Qətiyyəni duya bilməz. Belə sevgiləri duya bilməyənlər üçün

İMTAHAN

məfhumu yoxdu - vətəndaşlıq imtahanı. Vətəndaşlıq imtahanının konkret vaxtı olmur. Həmin vaxtı zaman müəyyənləşdirir...

Ömür deyilən zaman kasımı həm də sınaqı - imtahanı. Həminin keçməli olduğu (keçdiyi) sınaq, həminin verməli olduğu imtahan. Bu sınaq vətəndaşlıq sınağıdır, bu imtahan vətəndaşlıq imtahanıdır. Sınaqdan çıxanlar, imtahanıdan keçənlər əbədiyyət yolunun yolçusu olurlar...

İyulun 31-də Ağdam və Tərtər istiqamətlərinə qoşunların təmas xəttində ermənilərin kəşfiyyat-təxribat qrupları təmas xəttinə keçməyə, ərazilərimizə

oxuyan olmayıb. İndi də yoxdu. Güləsərin minbir əziyyətlə böyütdüyü ciyərpəarasına "Gülesərin oğlu İlahm dedilər, "dezerit" İsmayılın oğlu İlahm" demədilər...

...1992-1994-cü illərdə döyüşdən qaçanlar da olurdu, xidmətdən yayınanlar da. Təbii ki, hamısı qanuni cəzasını alırdı. Bəzən gec də olsa ağırlıq alırdı. Ölümdən, yaranalmaqdan qorxanların, ata-anaya, oğul-uşağa alırdı. Ölümlərini, yaranalmaqdan qorxanların, ata-anaya, oğul-uşağa alırdı. Üzqaralığı gətirənlərin ömrünü neçə ilinə məhbəslərə keçirdi. Bilmirəm, üzqaralığı gətirənlərin ömrünü neçə ilinə məhbəslərə keçirdi. Bilmirəm, onların oğul-uşağına "dezerit oğlu, dezerit oğlu" deyirdilər...

Harbi tribunaldə hakim fərarə əsgərdən qışdı:

- Döyüşdən niyə qaçdın?

- Olmaq istəmədim, - dedi.

O bədbəxt bilmirdimi ki, döyüşürdü - deriydi. Döyüşdən qaçan gündən ölüb, öz içində ölüb, onu tanyanlar üçün ölüb, döyüşlərdə sağ qalan döyüşçülər üçün ölüb, şəhidlərin ruhu üçün ölüb, Vətən üçün ölüb...

Zala ölü bir sükut çökdü. Sağ əyağı dizdən kasılıb bir cavan nəse dedi və çıxıb getdi. Fərarə əsgəri döyüş yoldaşımış. Şəhid yoldaşlarının ruhu kimi gəlmişdi, fərarə əsgərə onların ruhu kimi baxdı, onların ruhu kimi qınadı, onların ruhu kimi də getdi...

Məhkəmədə baş yayılığını gözləyə sıxan ana için-çin ağlayırdı. Diriykən ölən oğlunu ağlayırdı, öz içində ölən oğlunu ağlayırdı, ata-anasını el içində dirigözlü öldürən oğlunu ağlayırdı...

Yadıma bir hadisə də düşdü. Unudulması hadisə deyil. Çoxlarına (həm də cəmiyyətlə) ibrət dərşidi. Alınımı ovuşdurdu...

Məhkəmədə hakim "Döyüşdən niyə qaçdın?" sualına əşidəcəyim cavabın marağı ilə vaxt tapanda hərbi tribunala gədirim, "Səhv eləmişəm", "Qorxudan qaçdım" kimi cavablar əşidirdim. Heç birindən "Qeyrətsizlik elədim" cavabını əşitməmişdim. Bəzisi ağıllasığmaz bəhanələr də deyirdi: "Filankeş dedi ki, gəl qaçaq, düşünmədən ona qoşuldu..."

Hərbi tribunaldə fərarə əsgəri - Fərmanın məhkəməsi olacaqdı. Nəzərlərimi tribunaldəki qələbəlikdən çəkə bilmirdim. Samir də ordaydı. Sonra biləcəkdik ki, fərarilik eləyan döyüşçünün əmis oğludu. Bizi görüncə xacələtindən "İkiqat öldü". Bu yəndəmsiz görüşü heç arzulanmazdı... Bu məhkəmə prosesi əvvəlliklərə bənzərdi...

Taqım komandirinin də, keçmiş döyüşçülərdən birinin də dedikləri düşüncələrimi didik-didik eləmişdi; Fərmanın iç dünyasının qaranılığını aydınlığıyla gördümdü. Hamı da mənim kimi. Fərmanın vəkili udqundu. Kimisə görmək ümidli ilə zala boylandı...

...Kimsə icazə almadan ayağa qaxdı. Cavan qızı idi. Ağır addımlarla irəliləyirdi. Kimsəyə baxmırdan. Kimsəyə məhəl qoymırdan. Güman elədik ki, yaxınlaşıb hakimə yalvaracaq, xahiş eləyəcək. Ağlayacaq da. Hakimin ürəyi yumşalacaqdımı?..

Kimsə inillili səsle qızı harayladı: "Şəh-lal!". Şəhla səsə sarı dönmədi. Səs onu yolundan saxlaya bilmədi. İki-Üç saniyənin ömrü saatlarla uzandırdı...

Şəhla hakimə tərəf gətirdi. Fərmanın yanına çatanda dayandı. Hamının nəzərləri ona dikilmişdi. Çiyinə sürüşmüş yayılığını (örpəyini) əşəbilliklə bürmələdi. Bir anlığa, tek birce anlığa duruxdu və mühafizəçi əsgərə məhəl qoymadan bürmələdiyi yayılığını (örpəyini) Fərmanın üzünə çirpdi. Davamlı baxışlarla rəngi avazızlı fərarini süzdü.

Bir qadının fəryadı zalı əşındirdi, bir kişi ürəyini tutub yerə çökdü. Qadın Fərmanın anasıydı, kişi - atası. Onlara heç kimi təsəlli verməyə ürək eləmədi. Təsəlli olası ne deyaydılar? Üzə yayılıq çirpilməsi ağır işdi. Yayılıq (örpəyin) bu şəkildə atılması qeyrat məsələsidi. İllər öncə - 30-cu illərdə buna bənzər

hadisə oldu, onda qan düşüb. Oğlan yayılıq atan qızı öldürüb, qızın qardaşı oğlanı.

Şəhla Fərmanın nişanılısıymış. Hakimin oxuyacağı hökmü əşitmək istəməyib - gətildi...

Şəhla Fərmana hakimdən əvvəl cəza verdi. Hakimin verəcəyi cəzadan daha ağır bir cəza...

Söz yerdə qalmır. Şəhlanın verdiyi cəza döyüşlərdə Fərmanlığa meyillərin neçəsinin ayağına doladıq, fərariliyə sarı addım atmağa qoymadı...

Şəhla ailə qurdu. İndi iki oğul anasidi. Qeyrəti balalarına "dədə boyu" öldü.

Fərmanın atası bu dərde dözmədi; üzünə yayılıq (örpək) çirpilan oğulun atasını dərtdə itirdi, yaşaya bilmədi, anasının sağ canı sayı düşdü...

Fərmanın qırılunu nişanılı sındırımsıdı. Kənddə indiyə kimi heç kimsə üzünə yayılıq çirpilməmişdi; nişanılısın bu hərəkətlərinin söz yozumu çox ağır idi: kişi deyilsən, bu yayılıq başına ört. Tay-tuş arasına çıxmaya özünü yoxuydu. Boyu harda görünəsə, kınayə biçimli gülüşlə əhatələnərdi. Dilini dinc dilməyən da olardı...

İllər sonrası Samir deyəcəkdiki, Fərman türmədən çıxandan sonra kənddə qalmadı. Qala bilmədi. El qınağı, el tənəsi ağrıdı. Həm də dözlümədi. O gedən gedib, Nə öldüsdü ballı, na qaldısı. Şəhlani el-obada kimsə qınamadı. Qınayısı bilmədi...

Fərmanın qeyrətsizliyi vədünə Şəhlanın qeyrəti yağışdan sonra göyqurşağı kimi göründü...

...Fərariliyin son ucu müqayisəyəgəlməz xacələtdi, el töhmətdi, ürətsizliqdə, bir də şiriniyini itirmiş illərdi - harda yaşamasından asılı olmayaraq. Həm də yaşaya bilsə, ürəyi buna dözsə. Ürəyinin gözüylə yan-ürəsinə baxan görə ki,

VİCDAN SUSANDA VƏ SUSMAYANDA

camiiyyətdə nələr olur, kim camiiyyətin yükünü çəkir, kim camiiyyəte urvatsız yüküdü...

Uzun illər fəlsəfənin məşğul olduğu ən böyük problemə cavab tapıldı: dünya dərkdə itəndir. Min-min illərdi dünyada dərkdə ediləməyən hadisələr də olur. İndi də var. Onların əksəriyyəti təbiəyə məsələsidi, dünyaduyumu, insaf, bir az da sər desək, vıcdan məsələsidi və bunlar özlüyündə danizdə damla misali olsa da var. Bəla hələlədə bəqanəlik zaman anlamında sabahlara biganəlikdir, şübhəsiz. Təkcə sabahlaramı? Həm də dövlətin əridir bütövlüyünə. Xalq yazıcısı Mehdi Hüseynin hekayələrindən birində Girdim dövlətinin sərkərdəsi Cavanşirin döyüşdə yaranmış döyüşçülərə ən dəyərlı məlhəmin məmləkətin qızlarını səfqətı olmasından söz açılır; qızlar döyüşçülərin yaranalı bacı məhəllə-füfətiliyə sarıyır, neçəsi səvdiyinin ağır-yüngül qızlarına öz əlləriylə məlhəm qoyur. Məmləkətə yağdı ayağı daymır...

Doxturun qardaşı Tahir nişanlı idi. Toyları olacaqdı (1991-ci il). Toy ərəfesində, fevral ayının 26-da ermənilerin Xocalıda qətlim tərtimatı Tahirin də qəlbini qana döndürdi. Qarabağa gətməyi, özünümüdəfə batalyonlarından birinin tərkibində döyüşməyi qərar alıb. Kimsəyə demədən Ağdamaya yollandı, döyüşməyə. Harda olduğunu yaranalı Mərkəzi Hərbi hospitala gəndəriləndə bilib əzizləri. Sol qolunu qəlpə aparıbmış. Anası, qardaşı, bacıları, onu tanyanlar-sevənler "Şükür, sağdı..." deyiblər.

Təkcə nişanlısı belə deməyib, nişanlısı "Şikəst oğlan nəyəm gərəkdə? Şikəst adamla ailə qurmaram!" deyib, nişanı qaytarıb. Tahir hələ hospitalda olanda....

O qızın adı Əfsanəydi - taleyi necə oldu, bilmirəm. Türklər demişçən, belələrinə yazıqlar olsun!

Ərazi bütövlüyümüz uğrunda gedən döyüşlərdə qolunu itirən də seven

oldu. Tahir ailə qurdu, indi ki oğlu var, dövlət müəssisəsində işləyir...

Tahirə eyni taleyi lıqar da yaşamışdı. O da nişanlanma ərəfəsində

döyüşlərə getmişdi. Qəlpə sol gözünü tökmüşdü, sağ əyağını aparmışdı.

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

Füzuli hospitalındaydı. Günay - sevdiyi qız, lıqarın ağır yaralandığını,

yaşlaşmamış, qocalmamış döğmə bir baxış diqqətini çəkdi. Sahibi ydi, Qarabağ müharibəsi əlili, istefada olan kapitan Sahib Aslanov.

Məni görünçə gözleri güldü. Kövrədiyi hiss elədim. Tanıdığım illərdə

kövrədiyi birçə dəfə görmüşüdü. Horadizdə ağır yaralanmışdı. Mərkəzi

Hərbi hospitalda müalicə olunurdu. Yataqda ydi. Məni görünçə dirəklənmiş

istəmişdi. Bacarmamışdı. "Canını dişinə sıxıb" çarəsizliklə gülmüşüdü.

"Palatada "Ruhani" çalmışdı. "Ruhani" ruhumuzun haraydı, a Faxralı.

"Şahidliyimizin ruhunun haraydı. Məlhamim bu haraylardı. Bu haraylar məni

ölməyə qoymayacaq. Torpaqlarımız azad olunana kimi..."

- Hardasan? Hardasındı?

Səsində giley vardı, inəfi acıq vardı. Niyə belə dediyinin fərqiçə

varmadan bağırma basdım Sahibli...

Ali təhsilli mühəndis idi. Rusiyada yaşayırdı. Müharibə başlayanda

ürəyinin hökmü ilə Vətənə qaçmışdı, sırası döyüşçü kimi Kəlbəcərin

müdafiəsində dayanmışdı. Erudisiyasının, fəhminin, biliyinin, cəsarətinin

zəmanəti ilə kaşıyıyaçı olmuşdu, sonra taqım komandiri. Komandir ən ağır

gətirirdi. Sahibi göndərirdi. Həmişə olduqca dəyərli məlumatlar

gətirirdi, əməliyyatlar, əsasən, onun rəhbərlik elədiyi qrupun gətirdiyi

məlumatlar əsasında hazırlanırdı...

İkinci Kəlbəcər əməliyyatında (1994, yanvar) hospitalda müalicə

olunurdu. Kəlbəcərdə vəziyyətin kəskinləşdiyini duyan (eşidən) kimi

kimsəyə demədən (dəsə, qoymazdılar) ora getmişdi. "Getmişdi" sözünü

yaşadına barmaqqların lıtrəyir, ürəyim sızılır; Murovdağ aşırımından

düşmənlərin mövqeləri arasında tək, siləhsiz keçib yanmühəsirədə olan

döyüşən hərbi hissəyə çatmaq...

40-dan çox döyüşçünün mühasirədə çıxmasına, Murovdağın sinəsilə

hərbi hissəmizə çatmasına rəhbərlik eləmişdi...

Horadiz ətrafında gedən döyüşlərdə ağır yaralanmışdı...

Sahib keçmiş döyüşçülərin əhatəsində məni, mənim təmsalimda tanıdığım

həmkərlərimi - Elibar, Nizami, Şəmistanı - "quru yuyub yaz sərirdi";

- Vəzifənizi bitmiş hesab eləməyin. Biz döyüşçü gəlmək üçün ərimə

vəhəməyə gəlmişik. Təcrübəməz var, ərazini tanıyıyıq. Həm də cavanlar bizim

əhatəmizdə daha qətiyyətlə vuruşacaq. Siz də sırımiza qoşulun.

Mahnızlıdakı döyüşü yadına sal. Komandir onda necə demişdi? - "Sizinlə

(Müdifə Nazirliyin Sənədi Filmlər Kino-tele Studiyanının çəkiliş qrupu -

R.F.) yanaşı olanda döyüşçülərimiz daha cəsarətli olar"...

Sahib döyüşçü dostlarının əndindən danışırdı. Bu, Vətən sevgisinin təza-

hürüdü. Onları hərbi komissarlığa Vətən sevgisi gətirmişdi. Ordumuzun gü-

çünə, qüdrətinə onlar da inanır. Ordumuzun döyüş hazırlığına, mənevə-psixə-

xoloji hazırlığına onlar da yaxşı bələddi. Ürək ayırı seydi, axı. Vətənlərin

(Qarabağ müharibəsi əllilərinin!) ni istəyini səngərdə döyüşçülərimizin gö-

zünə nur, dizinə taqət, ürəyinə təpər bildim.

On nəfəriydilər. Bir azdan sayları yığı artacaqdı. Düş də qucaqladım

Sahibli. 17 illə zərracə duyğümüşməmişdi. Həminki inam, həminki sevgi, həminki

qətiyyət. Bir də həminki ərk.

- Biz döyüşçük, sən yazarsan. Söhbətlərlənlə yenə döyüşçülərimizin ruh

qardaşı olarsan, - dedi.

Qarşı yaxaya yanaşı boylanıdığımız səngərləri xatırladırdı. Gülmüşündü.

Omər aşırımında, Güzgüdə, Zəligöldə çox kəlmələşmişdik, çox mətblərlə

bir toxunmuşduq. Ayıl-öldülüz bir gecədə Zəligöldə blindəja sığmayan bir

istəyini işığı hamımızdan əlindən yazıbış "ağ qarda, göy buzda" "Güzü"yə

tərəf çəkirdi. Xəlqi ruhun zərrələrinin kükrəyisini onda görmüşüdü. Aradan

BİZ DƏ ƏSGƏRİK!

deyənlərin sayı əli silah tutanlarımızın sayı qədər olsaydı... Hərbi komissarlığa yaxınlaşanda qələbəlikdə tanış baxışlar gördüm. İllər keçir, insan yaşa dolur, qocalır. Baxışlar qocalmır. Baxışların tünlüyündə

mələketimizi də ele ruhlandıracaq! Onda işğal altında qalmış torpaqlarımızın çirşiği açılacaq, yarıları qaşsayaqlayacaq...

Yaralı torpaqlarımızın malihəmi - ürəyi "Cəngi"yə köklənənlər sırasında olanların Vətən sevgisidi!...
Ürəklərimiz "Cəngi"yə köklənəlmədi. Ona görə ki, yaxın vaxtlarda

QARABAĞDA DA YELLƏR ƏSƏCƏKİ!

Həmin yelləri təbiət əsdirməsə, özümüz əsdirəcəyik. Nə olur-olsun, əsdirəcəyik. Ömür bahasına da əsdirəcəyik. Əsdirilməyəcək!...
...Bürkülər sovuşdu.

Rəngli yarpaq-yarpaq avazıyan təbiət kİMƏSƏ kƏNÜL xoşluğuna
Rəngli yarpaq-yarpaq duyğuları daşdırmağıyla gözəldi payız. KİMƏSƏ kƏNÜL
dƏNNƏKƏDƏ! duyğuları daşdırmağıyla gözəldi payız. KİMƏSƏ kƏNÜL
qubarına - bir göz tutumunca xəzəldi payız!...

Sahil bağında vaxt öldürürəm. Ufacıq meh əsir və bu ufacıq meh
budağından üzülmüş bir yarpağı qabağına qatıb "qovmağındadı".
Dünyənəcan tasalanən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə
Dünyənəcan təsalənən ovqatım günümün qeribə, başaçılmaz bir şikəstəsinə

Təbiətin mehini duyuram, mehın "günələdiyi" yarpağı görürəm və övq-
təbii hiss edərim ki, onsuz da yadımdan çıxmıyan Qarabağımızda da indi
meh əsir. O meh çilginlaşacaq, torpağa artıq, gərəksiz yük bildiyi erməniliyi,
erməniliyi kürüyüb atacaq! Hər də birdəfəlik!..

Nəçə illərdi təleyinə qara daşlar atılmış Qarabağımızın nə qış qışdı, nə
yayı yayı. O daşların ağrı-acısını ürəyimizdə hiss ələyirik. Ömür bahasına da
olsa, o daşların işğal olunmuş ərazilərimizin sinəsindən atmalyıq!...

Həm də "od düşdüyü yerı yandırın". ATƏT bu ağrının nə olduğunu dərk
ələmir, yoxsa dərk ələmək istəmir?..

Fəxrəlidə bir hadisə eşitmişdim.
Allahverdi kişi ağır xəstələnin, ölüm yatağına düşür. Bir inək alırlı ki, kişi
keçinədə əhsən versinlər. İnəyi qaradaşı oğlu Musaya tapşırırlar. İnsafən,
Musa bir şey demir. İnəy qulluq ələyir. On gün, on beş gün, bir ay keçir...
Bir gün Musa inəyi örüşdən yarıncıq gətirir. Niyəsini soruşanlara:
- Balke, əmim heç ölmür. Bu inəyi nə vaxta kimi otarmalyıq? - deyir.
- Balke, ATƏT Qarabağ problemini həll edə bilməyəcək? Biz nə vaxta kimi
Qarabağsız qalmalyıq?

Bu düşüncələrlə baş-baş qaldığım məqarılarda kİMƏSƏ mƏNİ səsləyir.
DəNÜB baxıram. Malikdi. Goranbob əməliyyatından az sonra tanış olduğum,
sonralar döyüş bölgələrində (və döyüşlərdə) dəfələrlə rastlaşdığım,
kəlmələşdiyim Malik. Nisbətən yaşlı olduğuna görə döyüşçülərimiz ona
"dayı" deyirdi. Məndən kiçik olsa da, mən də ona belə mürciət ələyirdim.
Malik dayı cəsaratli döyüşçüydü. Ağdəre ətrafında döyüşlərin birində ağır
yaralanmışdı, hospitalda müalicə olunurdu. Qəzənfəriydi, Knyazydi,
Şahiniydi, məniydim - onu yoluxmağa gətmişdik. Bizi görünəcə gözleri doldu.
Dışəklənək istədi, dırsəklənəmmədi. "Ağdəre əməliyyatında iştirak edə
bilməyəcəyimə təəssüflənərəm. Təəssüflənək nədi, yanib-yaxılıram..." -
kəlmələr dodağını yandırdı. Ağrıların sıxlılarına təsəlli verərlər, Malikin ruhu
gizləydirdi. Nə deyəydik?..

Oqlarımız bir-birimizin kürəyində çarpazlaşır...

- Meh o yarpağı torpağa uratsız yük bilir, - deyirəm. - Meh çilginləşsə,
kükərəsə, xəzəlin vay halına. Kaş Qarabağımızda əsən meh də çilginləşəydi,
torpağımızı gərəksiz yüklərdən qurtarıydı!..

Malik gözücü mətərsənləndiyi əsasına baxdı, sonra divarlara çirpən
yarpaq topasına.

- Həmin gün Qarabağa tək ayayğımla gedərəm. Mütləq gedərəm. Təki
Qarabağda sən deyən yellər əssin!..

Döyüşlərdən tanıdığım, həmişə vətənsəvərliyindən qürurlandıgım Malikin
qəhərləndiyini hiss ələmək çətin deyil. Kəlmələrini ruhunun usyanı bilərəm!..
Qarabağda yellər əssək!

Torpaqlarımız uratsız, gərəksiz yükəndə xilas olacaq!..

Yellər torpaqsəvərliyimizdi, yarpaq (xəzəl) qalağı - ermənilik, ermənilər...
O yellərin yelina uçuruq. Azərbaycanımızı xeyir-duasıyla!..

Vətən sevgisinin məxsusi düsturu yoxdu.

Hərə Vətəni duyumuna, inadəyərəşünə ... görə sevir!..

Hər vətən məlfumunu, fədiə ələdiyi məzmunu dərk edir. Obrazlı şəkildə
desək, Vətəni qoruyanların Vətən sevgisi bu dərkən göyqırşığı!..

Mart - oktyabr, 2014

